Tarih Okulu Dergisi (TOD)
Haziran 2019
Yıl 12, Sayı XL, ss. 1-24.

Journal of History School (JOHS)
June 2019
Year 12, Issue XL, pp. 1-24.

DOI No: http://dx.doi.org/10.14225/Joh1531

Geliş Tarihi: 28.12.2018 Kabul Tarihi: 30.06.2019

SURİYELİ EDEBİYATÇI İBTİSAM ŞAKÛŞ'UN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

Sultan ŞİMŞEK[*]

Özet

Suriye'de 2011'de çıkan savaştan sonra resmi istatistik verilerine göre sayıları bugün itibarıyla 3 milyonu aşan mülteci Türkiye'de yaşamaya başlamıştır. Suriye'den göç eden bu topluluğun içerisinde roman hikâye yazarları ve şairler de vardır. Suriye'deki baskı ortamında fikirlerini tam ifade edemeyen pek çok edebiyatçı Türkiye'de yaşamaya başlamalarıyla beraber eserlerini daha fazla tanıtma imkânı bulmuş olup, yaşanan dramın etkileri de edebi çalışmalarda bariz bir şekilde kendini göstermiştir.
Suriyeli edebiyatçılardan biri olan İbtisâm Şâkûş mülteci olarak Türkiye'ye göç etmiş faal edebiyatçılardandır. Yazar Biri hikâye, dördü roman olmak üzere toplam beş edebi eserinden çeşitli edebiyat ödüllerine layık görülmüştür. Savaş öncesi yazdığı hikâye ve romanlarda daha çok ahlaki konuları işleyen İbtisâm Şâkûş, savaş sonrası eserlerinin eksenine savaş, göç, mülteci hikâyeleri, Osmanlı dönemi, Türk Suriye ilişkileri gibi konuları almıştır. İbtisâm Şâkûş 'un savaş sonrası eserlerinde savaş, göç ve ilticanın baskın bir etki bıraktığı görülmektedir. Mülteciler ile ilgili meselelerin anlaşılmasında edebiyatçılar ve edebi eserleri önemli bir vesiledir. İbtisâm Şâkûş'un eserleri savaştan önce olduğu gibi savaş sonrasında da toplumunun gerçeklerini yansıtması nedeniyle toplumsal gerçekçi bir yapıya sahiptir.
Anahtar Kelimeler: *savaş, göç, iltica, edebiyat,* İbtisâm *Şâkûş*

The Lıfe, Lıteracy and Works of Syrıan Lıterature İbtisam Sakush

Abstract

[*] Dr. Öğr. Ü., İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bölümü, Arap Dili ve Belagati. Email: sultan.simsek@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0003-1074-4188.

After the war in Syria in 2011, according to official statistics began to live as of today, the number of over 3 million refugees in Turkey.There are also novel story writers and poets in this community migrating from Syria.In the print media in Syria who can not fully express the ideas literati have the opportunity to introduce many more works together with the start living in Turkey. The effects of the drama were also evident in literary studies.
The Syrian literati İbtisam Sakush is one of the active writers who had emigrated to Turkey as a refugee. She was awarded a variety of literary awards from a story and four novels. İbtisam Sakush mostly worked on moral issues in the stories and novels she wrote before the war. After the war, he took on topics such as war, migration, refugee stories, Ottoman period, Turkish Syrian relations. It is seen that war, migration and asylum have a dominant effect in the post-war works of İbtisam Sakush. The writers and literary works in the understanding of issues related to refugees is an important occasion. The works of İbtisam Sakush are socially realistic because they reflect the realities of her society after the war as well as before the war.

Key Words: *war, migration, asylum, literature, İbtisam Sakush*

Giriş

Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra, Suriye'de çok uzun yıllar süren baskıya dayalı bir yönetim şeklinin var olması, bu ülkenin edebiyatını da uzun yıllar baskı altında tutmuştur. Özellikle ülkede devam edegelen düzenle ilgili muhalif fikirleri olan yazarlar yok sayılmış olup, bu tür yazarların pek çoğu ülkeleri dışındaki bağlantıları aracılığıyla tanınır olmuştur. Hatta ülke içinde dahi birbirini tanıma fırsatı bulamayan edebiyatçılar 15 Mart 2011'de meydana gelen savaş sonrasında yaşanan mecburi göçler neticesinde göç ettikleri yerlerde fikir, ifade hürriyetine kavuştuklarında, edebi eserlerini özgürce yayma fırsatı bulduklarında birbirlerinden haberdar olma imkânına da kavuşmuşlardır.

Bu makalede Türkiye'ye göç ettikten sonra edebî eserlerini daha fazla tanıtma imkânı bulan edebiyatçılardan biri olan İbtisâm Şakuş'ûn hayatı, edebî kişiliği ve eserleri üzerinde durulacaktır. Yazarı tanıtmak için öncelikle yetiştiği ülke olan Suriye'nin edebî havzası hakkında araştırma yapılmıştır. Hem Arapça hem Türkçe hem de batı dillerinde yazılmış olan Modern Arap edebiyatı Tarihi kitaplarında Suriye'nin edebi durumu ile ilgili bölümler incelenmiştir. Konuyla doğrudan ilgili Türkçe kaynaklar oldukça azdır. Ömer İshakoğlu tarafından yazılmış olan "Suriye tarihi: Osmanlı dönemi Suriyesinde Edebi ve Kültürel hayat" adlı eser Modern Arap edebiyatının başlangıcı olan XIX. yy. da Suriye'nin

edebî ve kültürel durumu hakkında genel bir çerçeve çizmektedir. (İshakoğulu, 2012) İbrahim Usta tarafından Modern Suriye Şiiri adlı bir kitap yazılmış ve bu kitabın girişinde Suriye edebiyatı ile ilgili genel bilgileri özet olarak serdedilmiştir. Ayrıca Hüseyin Yazıcı'nın "Suriye'de Kısa Öykü" adlı makalesi ile, İlknur Emekli'nin *"Çağdaş Suriye Romancılığı"* adlı makaleleri de bu alanda yazılmış ulaşabildiğimiz sayılı makalelerdendir. (Yazıcı, 2011; Emekli, 2017; Özer, 2018). İbtisâm Şâkuş'un hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında ise şimdiye kadar herhangi bir ilmî araştırma yapılmamıştır.

Kısa hikâye ve roman türünde verdiği yirmiye yakın edebî eserden dördü çeşitli edebiyat ödüllerine layık görülmüş, hayatını neredeyse yazmaya adamış Suriyeli kadın edebiyatçılardan biri olan İbtisâm Şâkûş'u ve eserlerini tanımak, son zamanlardaki Suriye'yi anlamak ve orada olup bitenleri kavramak açısından önemlidir.

Romancı ve hikâyesi kimliği göz önünde bulundurularak İbtisâm Şâkûşile ilgili şimdiye kadar hiçbir ilmi araştırmanın yayımlanmamış olması çalışmamızı ilmi kaynak bulma açısından zorlaştıran hususlardan biri olup, yazarın kendisi ile aynı şehirde yaşıyor olmak ve sürekli iletişim halinde olmak bilgileri birinci ağızdan almak konusunda bu zorluğu nispeten hafifleten bir unsur olmuştur. Bu makaleyi hazırlarken temel kaynaklarımız İbtisâm Şâkûş ile 03.12.2018'de İstanbul Fatih'te gerçekleştirdiğimiz röportaj ve yazarın edebî eserleri ile Suriye edebiyatı hakkında yazılmış makalelerdir.

Bu makalede İbtisâm Şâkûş' un edebî kişiliğinin boyutları anlaşılmaya çalışılmış ve eserleri tanıtılmıştır. Eserlerinde genel olarak Suriye toplumunun içinde cereyan etmiş olaylar zaman zaman hayali kahramanlar üzerinden, zaman zaman da isimleri değiştirilmek suretiyle gerçek şahıslar üzerinden anlatılmıştır. Kısa hikâye, roman ve çocuk edebiyatı türünde eserler veren yazarın eserlerinin büyük bir kısmını toplumsal gerçekçilik çizgisinde yazdığı sonucuna ulaşılmıştır.

1. İbtisâm Şâkuş'un Hayatı

Ailesinin nüfus kütüğü Suriye'nin Lazkiye şehrinin el-Haffe ilçesinde bulunanCengel Köyüne bağlıdır. Kendisi, babasının işi dolayısıyla bulundukları Hama şehrinde 1Haziran 1969'da doğmuştur. Babası Ordu'da görevli bir subay ve annesi ev hanımıdır. İki erkek, dört kız kardeşi olan Şâkuş kalabalık bir ailede büyümüştür. 1995 yılında annesi, 2013 yılında ise babası Hakk'ın rahmetini

kavuşmuştur. Babasının işi nedeniyle çocukluk günlerinin büyük bir bölümünü Hama şehrinde geçirmiştir. İlkokul ve ortaokul tahsilini burada tamamlamıştır. Lise tahsilini el-Haffe ilçesinde yapmıştır. Üniversite eğitimi için Lazkiye'de bulunan Tişrîn Üniversitesinin Edebiyat Fakültesinde Arap Dili ve Edebiyatı bölümüne 1981 yılında kayıt yaptırmış ancak ailevî nedenlerle üniversite tahsilini tamamlayamamıştır.

Hayat şartları ve maddi zorluklar onu genç yaşta memurluk hayatına girmeye zorlamış, nüfus memuru olarak Lazkiye, Şam ve Halep şehirlerinde yirmi üç yıl çalışmıştır. 2004 yılında el-Bab şehrinden biriyle evlenmiş ancak 2010 yılında boşanmıştır. Bu süreç içerisinde el-Bâb şehrinde yaşamıştır.

2012 yılında savaşın yayılması üzerine muhalif bir yazar olduğu için ülkeden ayrılmaya karar vermiş ve Lazkiye'deki evini terk etmiş, hiç tanımadığı bir toplulukla gece boyu yürüyerek Hatay'a ulaşmıştır. Hatay'da tanıştığı bir Türk vatandaşı hanımefendinin evinde iki ay misafir olduktan sonra, ülkesindeki mücadeleye yazılarıyla destek vermek için çalışabileceği uygun bir ortam arayışına girmiş, bu süreçte bir grup Suriyeli yazarla Mısır'a gitmiş, oradan Ürdün ve Suudi Arabistan'a geçmiş, fakat bu ülkelerde aradığı ortamı bulamayınca tekrar Türkiye'ye Ceylanpınar'daki mülteci kamplarına dönmüştür (Semir Atiyye, 2018; Saka, 2018).

Dört yıl boyunca Ceylanpınar'daki bu kampta kalan İbtisâm Şâkûş kampta kalan çocuk, kadın ve gençlerin kendilerini geliştirmeleri, eğitimlerine devam etmeleri için halen faaliyetlerini sürdürmekte olan kültür ve eğitim merkezini kurmuştur. (Şimşek, 2018) Kalemiyle Suriye'de olup bitenleri insanlığa anlatmayı hedeflerken, mülteci kamplarındaki Suriyeli vatandaşların yardım almayı bir alışkanlık ve huy haline getirmeksizin kendilerini geliştirerek meslek edinmeleri, eğitimlerine devam etmeleri ve ev sahibi Türkiye ile sahip olunan ortak tarihi köklere sahip çıkılması gibi amaçlar için büyük cabalar sarf eden aktif bir şahsiyete sahiptir (Semir Atiyye, 2018). Halkının gerçekleri ve önceliklerine karşı duyarlı olan Şâkûş, mülteci kamplarındaki düzensiz eğitim faaliyetlerinin düzene konulması için bir süreliğine edebî faaliyetlerini yavaşlatmıştır. Kendisine mülteci kampları dışında daha rahat bir yaşam elde etmek varken dört yıl boyunca İbtisâm Şâkûş, kendisine çadırda kalmanın zor olup olmadığını soran gazeteciye vermektedir:

"Evet zorlandım. Ama halkıma yardım etmeliydim. Bir kültür merkezi kurdum. Bu merkez kamplarda ilk ve tekti. Suriyeli çocuklara, gençlere, kadınlara eğitim verdim." şeklinde cevap vermiştir (Saka, 2018).

İbtisâm Şâkûş, Ceylanpınar'da kurduğu kültür ve eğitim merkezinin bir şubesini de İstanbul'da kurmak, sesini daha geniş kitlelere duyurmak amacıyla İstanbul'da taşınmış, bir süredir İstanbul'da yaşamaktadır (Şimşek, 2018).

2. İbtisâm Şâkuş'un Edebî Kişiliği

İbtisâm Şâkûş'un edebiyatla olan tanışıklığı ilkokul sıralarına dayanmaktadır. Zira ilkokul öğretmeni Abdulvehhâb eş-Şeyh Halîl bir şairdir (Şimşek, 2018). Ortaokul son sınıfta öğretmenlerinden biri kendisine gelecekte edebiyatçı olacağı ile ilgili görüşünü ifade etmiştir. Ancak İbtisâm Şâkûş bu düşünceyi o zaman için anlamlı bulmasa da bu düşünce zihninin bir köşesinde yer etmiştir. Öğrencilik hayatı boyunca ve sonrasında ciddi bir okuma alışkanlığına sahip olan Şâkûş, doğu batı ayırımı yapmadan durmak dinlenmek bilmeden sürekli okuduğunu ifade etmektedir.

1994 yılında ilk kısa hikâye kitabı olan *İşrâkat'ul-Emel*'i yazan Şâkûş, hikâyesini tamamladığında bu hikâyeyinasıl değerlendireceğine, onu kime göstereceğine dair hiçbir fikri yoktur. Arap Yayıncılar Birliği'ne giderek hikâyesi ile ilgili bu kuruma danışmak aklına gelir. Orada Şâkûş ile ilgilenmezler. Sadece kurumun sekreteri ona Suriye çapında bir hikâye yarışmasının olduğundan bahseder ve Şâkûş'a bu yarışma da dereceye girebilirse hikâyesinin yayınlanabilme ihtimalinden bahseder. Bunun üzerine Şâkûş, Suriye genelinde organize edilen bu büyük yarışmaya katılır ve hikâyesi ile birincilik ödülünü alır (Saka, 2018). Bu başarıdan aldığı cesaretle dur durak bilmeden yazmaya devam eder. Ancak ödülden hemen sonra yazar Dr. Abdusselam el-Udeyrî'yi yazarlık ile ilgili fikirlerini almak üzere ziyaret eder. Udeyrî ona: *"Şöhret ve para kazanmak için yazmayı istiyorsan yazmayı hemen bırak. Fikirlerini insanlara ulaştırmak ve bir şeyleri değiştirmek için yazacaksan devam et."* (Saka, 2018). Der ve Udeyrî'nin sözleri, Şâkûş'un düşünceleriyle örtüşür ve bu birinci ödülden sonra üç büyük ödül daha alacağı edebî yolculuğuna devam etme hususunda önemli bir rol oynar. Hama' da doğup büyüyen yazar haksızlığa karşı direnme

ruhuyla yetişmiş ve edebiyatını düzenin bozukluğuna işaret etmek için bir vesile olarak görmüştür (Saka, 2018).

İbtisâm Şakûş, Türkiye'ye ilticasından sonra, Türk insanının misafirperliği ile karşılaşınca ülkesinde orta öğretim kitaplarında yer alan ve Osmanlı'nın sömürgeci bir devlet olduğu, Suriye'yi sömürdüğü, halkı fakirleştirdiği, Türkler' in güçlü ama barbar insanlar olduğu gibi bilgiler üzerinde tekrar düşünür.[1] Tarih okumalarını artırır. Ve bunların tamamen kardeş iki halk arasına sokulmuş yanlış bilgiler ve düşünceler olduğunun farkına varır. Mülteciler arasında da bu farkındalığı oluşturmak için kendi kurduğu kültür merkezinde tarih dersleri başlatır. Bir diğer taraftan da Türk halkının bir kısmında, Mekke'deki Şerif Hüseyin ayaklanmasına atıfla Arapların hain olduğuna dair düşüncelerinin yer ettiğini fark eder. Aralarında dini, tarihi ve kültürel ortak noktaların fazlaca bulunduğu iki komşu ülke halklarının arasına hakikati temsil etmeyen yanlış bilgilerin girmesini üzüntüyle karşılayan Şâkûş, bundan sonraki edebî faaliyetlerinde hem Türk hem Suriye halkına hitap etmeye, iki taraflı olarak kardeşliği yeniden tesis etmeye odaklanacağını belirtmektedir. "*İbnu'l-Mucrim"* adlı romanında bu duruma işaret eden Şâkûş (İbtisâm Şâkûş, 2018), henüz yayınlanmamış olan *"Gılâdetun fî unugî"*adlı romanını bu özel amaçla kaleme aldığını ifade etmektedir (Şimşek, 2018).

Bütün bunları dikkate aldığımızda İbtisâm Şâkûş'un edebî eserin mesaj taşıması gerekliliğine inandığı, sanatın insan ve toplum için olduğunda bir mana ifade ettiğini düşündüğü sonucuna varabiliriz.

İbtisâm Şâkûş Arap edebî çevreleri ile aktif iletişim içerisinde olup, Arap Yazarlar Birliği, Hikâye ve Roman Cemiyeti, Suriyeli Özgür Yazarlar Birliği, Uluslararası İslâmî Edebiyat birliği üyesidir. Savaş öncesi Suriye'nin bütün şehirlerinde edebiyat toplantıları organize etmiştir (Şimşek, 2018).

3. İbtisâm Şâkuş'un Eserleri

İbtisâm Şâkûş, hikâye ve roman türü yazarı olup, çocuk edebiyatı alanında da eserleri vardır. Şimdiye kadar yazdığı eserlerin sayısı yirmi bire ulaşmış olup bunlardan beş tanesi çeşitli ödüllere layık görülmüştür. Bu ödüllerin

[1] Bu konunun tarihi arka planı için bkz. Ş. Tufan Buzpınar, Osmanlı Suriyesi'nde Türk Aleyhtarı İlânlar ve Bunlara Karşı Tepkiler, 1878-1881, İslâm Araştırmaları Dergisi, 1998, sayı: 2, s. 73-89.

biri Suriye çapında verilmiş bir ödül olup diğerleri Arap Ülkeleri arasından yapılmış yarışmalar neticesinde verilmiş ödüllerdir. Eserleri ve ilgili bilgiler şöyledir:

Kısa Hikâye Türündeki Eserleri

1. *İşrakâtu emel* (**اشراقة أمل**), Suriye Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997.

2. *el-Hurûc mine'l-mecâli'l-mignâtîsî (**الخروج من المجال المغناطيسي**)*, Dımaşk: Dârulikrime, 1998.

3. *Badun min tahayyulinâ (**بعض من تخيلنا**)*, Lazkiye: Dârulbesme, 1998.

4. *eş-Şemsu Fî Keffî (**الشمس في كفي**), **Dımaşk***: Dâru Alâadîn, 1999.

5. *el-Hulmu'l-Ezrak (**الحلم الأزرق**)*, Dımaşk: Dâru İnânâ, 2000.

6. *İntazirnî hattâ ekbur (**انتظرني حتى أكبر**)*, Dımaşk: Dâru İnânâ, 2006.

7. *Kâne Hisânen (**كان حصانا**)*, Dimaşk: İttihâdu kuttâbi'l-Arab, 2009.

8. *Maklûb(**المقلوب**)*, Riyâd: Dârurrivâye, 2012.

9. *Beyne'l-Hiyâm ((**بين الخيام**)*, 2012, Gaziantep: Nûn Yayınları, 2016.

Bu eserlerden *İşrakâtu emel* daha önce de zikrettiğimiz gibi Suriye genelinde yapılan bir yarışmada birincilik ödülü almıştır. Ayrıca kısa öykülerinden Câizetu'l-benâtî, Câizetu'l-ittihâdi'n-nisâî, Câizetu'l-mihricâni'l-Katarî li'ş-şebîbe, Câizetu'l-Lâzikiyye li ittihâdi'l-kuttâbi'l-Arab gibi pek çok sayıda edebiyat ödülüne layık görülmüştür.*el-Hurûc mine'l-mecâli'l-miknâtîsiyye* adlı eser Çince'ye çevrilmiştir. Beyne'l-hiyâm adlı eser hakkındaGazi Üniversitesi öğrencisi Betül Akaydın tarafından Türkçe 'ye çevrilmiş olup yüksek lisans tezi hazırlanmaktadır. Sözünü ettiğimiz bu çeviri henüz yayımlanmamıştır. İbtisâm Şâkûş bu hikâye kitabında hikâyelerin kahramanları aracılığıyla mültecilerin hayat hikâyelerini, göç tecrübelerini ve iç dünyalarına yönelik duygularını anlatmaktadır.

Roman Türündeki Eserleri

1. *el-Vechu'l-meksûr (**الوجه المكسور**)*, Dimaşk: İttihâdu kuttâbi'l-Arab, 1999.

2. *Yâ Harâm (**يا حرام**)*, Dimaşk: Dârulfikr, 2002.

3. *el-Yetîmân (**اليتيمان**)*, Riyâd: Dârurrivâye, 2008.

4. Mâ ziltu ebhasu an ebî (**ما زلت أبحث عن أبي**), Riyâd: Dârurrivâye, 2008.

5. Kışratu'l-beyda (**قشرة البيضة**), Riyâd: Dârurrivâye, 2013.

*6. Eyne re'sî (**أين رأسي**),* Riyâd: Dârululûka, 2010.

7. *Vak'ul-Hutâ (وقع الخطى)*, İstanbul: Cantaş Yayınları, 2018.
8. *İbnu'l-mucrim (ابن المجرم)*, İstanbul: Cantaş Yayınları, 2018.
9. *Kılâdetun fî unukî (قلادة في عنقي)*, yayına hazır, basılmadı, 2018.

Bu eserlerden anne babasının boşanmasından dolayı yetim kalan ve akrabalarının evinde sıkıntılarla yetişen erdemli bir genç kızın hikâyesini anlatan ***el- Vechu'l-meksûr*** romanı 2000 yılında Mezra Kurumu tarafından en iyi roman ödülüne layık görülmüştür. ***Yâ Harâm***romanı Dâru'l-fikr tarafından ödüle layık görülmüştür. Yine boşanmadan dolayı yetim kalan ve yetiştirme yurtlarına yerleştirilen iki kardeşin onurlu ve ibretlerle dolu hayat hikayesini konu alan ***el-Yetîmân*** adlı roman Suudi Arabistan menşeli Lehâ online internet sitesi tarafından ödüle layık görülmüştür. Batı özentisi nedeniyle kendinden ve öz kültüründen kopan bir genç kızın bilinçlenme hikâyesinin anlatıldığı ***Eyne Re'sî*** adlı roman yine Suudi Arabistan menşeli el-Ulûkaadlı internet sitesi tarafından *el-Ulûka Büyük Ödülüne* layık görülmüştür.

Vak'ul-Hutâ romanı Abdussamet Güneş tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Vak'ul-Hutâ, eşi cephede olan ve uzun bir süredir eşinden haber alamayan Ümmü Halime'nin köyü saldırıya uğrayınca altı yaş civarındaki kızı Halime ve bebeği Hamza ile birlikte köy ahalisine katılarak Türkiye'ye iltica etmek zorunda kalan bir kadının hikâyesidir. Köydeki kadınlar, çocuklar ve yaşlılar kamyon kasalarında Dorin köyüne nakledilir. Ancak buradaki evlere yerleştikleri gecenin sabahı Dorin bombardıman altında kalır. Artık Dorin de güvenli bir yer olmadığı için Türkiye'ye iltica etme kararı alınır. Kadınlar, çocuklar ve yaşlılar bölgeyi iyi bilen birkaç genç himayesinde gece boyu yürüyerek Antakya'nın Yayladağı ilçesine ulaşırlar. Oradan da Ceylanpınar'da kurulan mülteci kampına nakledilirler. Bir süre diğer mültecilerle kampta yaşayan Ümmü Halime eşinin yaşadığı haberini alınca vatanına dönmek üzere kampı terk eder.[2]

İbnu'l-Mücrim Bekir Erdoğan tarafından Türkçe 'ye çevrilmiştir. Her iki çeviri de Arapça metinle karşılıklı olarak basılmış olup 415 sayfadır. Bu romanda hapishanede yatan ve sonra şehit olan babasının okul çevresinde terörist olarak

[2] Bu roman, 13 Aralık 2018'de İstanbul'da düzenlenen "II. Uluslararası Vatana Dönüş Sempozyumu, Göç ve İltica: Suriye" adlı ilmi toplantıda "Göç ve İltica Mefhumları Açısından Vak'ul-hutâ Romanı" adlı bildiriyle tarafımızdan ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu bildirinin tam metni makaleyi yazdığımız şu süre zarfında basım aşamasındadır.

nitelendirilmesi sonucunda babasından nefret eden bir çocuğun büyüdüğünde aslında babasının çok değerli bir insan olmasını idrak etmesi üzerinden, Suriyeliler 'in resmi eğitim kitaplarında yapılan Osmanlı aleyhtarlığını işlemekte ve bu düşüncenin mesnetsizliğini ifade etmektedir. Bu romanda şehit olan ve insanlar tarafından suçlu olarak görülen baba Osmanlı'yı, ondan bilgi eksikliği ve insanların kendisine olan davranışlarından dolayı nefret edip sonradan babasının çok iyi bir insan olduğunu anlayan oğul ise Suriye halkını sembolize etmektedir (İbtisâm Şâkûş, 2018).

İbtisâm Şâkûş 'unzikrettiğimiz eserlerinin yanı sıra Suriye'de, Lübnan, Mısır, Suudi Arabistan, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri ve Yemen'de yayınlanan pek çok Arapça gazete ve dergide yazıları yayınlanmıştır.

Çocuk Edebiyatı Türündeki Eserleri

İbtisâm Şâkûş'un çocuk edebiyatı türündeki eserleri hikâye serileri şeklinde olup sadece bir hikâye serisi basılmış olup diğerleri henüz basılmamıştır. Bu hikâye serileri şunlardır:

1. *Ahlakımız Serisi (سلسلة أخلاقنا),* Gaziantep: Ufuk Matbaası, 2016.
2. *Sirtu Kebîran Serisi (سلسلة صرت كبيرا)*, yayına hazır, basılmadı, 2018.
3. *Teâvenû (تعاونوا)*,yayına hazır, basılmadı, 2018.

Sonuç

Dini, manevi ve tarihi pek çok ortak noktamızın bulunduğu Suriye'de, 2011'de başlayan savaştan sonra Türkiye Suriye halkının yoğun mültecilik talebiyle karşı karşıya kalmıştır. Ülkemizde yaşayan, sayıları resmi rakamlara göre 3 milyon 594 bin 232 mülteciler artık toplumumuzun bir parçası haline gelmiştir. Buradan hareketle mültecileri anlamak, aslında neler yaşadıkları konusunda duygudaşlık yapabilmek ve sağlıklı iletişim kurmak için edebi eserleriyle adeta toplumlarının sözcüsü olan edebiyatçıları tanımak elzemdir. Bu edebiyatçılarından biri olan İbtisâm Şâkûş'un eserleri son derece önemlidir. Savaş öncesi eserlerinin eksenine ahlaklı ve erdemli olmayı alan Şâkûş'un, savaş sonrası göç ve iltica hikâyelerini, Suriyeliler' in Osmanlı'ya bakışını, Suriye ve Türk halkının ilişkilerini ele aldığı görülmüştür. Savaş, göç ve ilticanın

edebiyatçılar ve edebî eserler üzerindeki etkisi İbtisâm Şâkûş ve eserleri üzerinden açık bir şekilde tespit edilebilmektedir.

Ülkemizde sosyolojik bir olgu haline gelen mülteciliğin önümüzdeki yıllarda uzun süre ülkemizin gündemini teşkil edecek konulardan biri olduğu görülmektedir. Bu konunun sağlıklı bir bakış açısıyla ele alınması için ülkemizde misafir ettiğimiz Suriye halkını, hayallerini, hedeflerini, duygu ve düşüncelerini tanımamız kaçınılmaz bir durumdur. Bunu sağlamak için edebi eserler önemli birer vesile olabilir. Suriyeli Kadın bir edebiyatçıyı ve mülteciyi makalemizde ele alarak nu konunun önemine ve araştırma yapılması gereken öncelikli alanlardan bir olmasına dikkat çekmek istedik. Bu makale bu sahada yapılacak edebi araştırmalara öncülük yapmak için atılmış mütevazı bir adımdır.

KAYNAKÇA

Buzpınar, Ş. T., Osmanlı Suriyesi'nde Türk Aleyhtarı İlânlar ve Bunlara Karşı Tepkiler, 1878-1881, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 1998, sayı: 2, s. 73-89.

Coşkun, A., Bir Dini Grup Olarak Nusayriler ya da Suriye Aleviliği, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi,* 2003, sayı: 11, s. 177-190.

Dağ, A. E., *Sûrıye Bilad-i Şam'ın Hazin Öyküsü,* İhh İnsanî Yardım Vakfı Araştırmave Yayınlar Birimi, İstanbul, Kasım 2004.

Emekli, İ., Çağdaş Suriye Romancılığı, *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7 / 4 :283-310, 2017.

İbtisâm Şâkûş, *Vak'ul-Hutâ*, çeviren: Abdussamet Güneş, İstanbul: Cantaş, 2018.

İbtisâm Şâkûş, İbnu'l-*Mucrim (*Suçlunun Oğlu), çeviren: Bekir Erdoğan, İstanbul: Cantaş, 2018.

Landau, J., M. Modern *Arap Edebiyatı Tarihi*, Çeviren: Bedrettin Aytaç, Gündoğan, 1994.

Usta, İ., *Modern Sûriye Şiiri Edebî Akımlar ve Temsilcileri*, Ankara: Araştırma, 2018.

Tekin, M., *Roman Sanatı 1*, İstanbul: Ötüken,2016.

Şenzeybek, A., "Suriye'de Dürzi-Nusayri-İsmaili ve Sünni İlişkileri", *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları*, 2013, cilt: VI, sayı: 2, s. 469-493.

Umar, Ö., *Osmanlı Yönetimi ve Fransız Manda İdaresi Altında Suriye (1908- 1938)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2004.

Yalar, M., *Hazırlayıcı Faktörleri Işığında Modern Arap Edebiyatına Giriş*, Emin, 2009.

Yazıcı, H., Suriye'de Kısa Öykü, *İ.Ü. Şarkiyat Mecmuası* Sayı 19 (2011-2) 119-142.

ElektronikKaynaklar

Özer, A., Başlangıcından Günümüze Suriye Edebiyatında Roman Olgusu, Eğilimler ve Yazarlar, Erişim Tarihi: 12.11.2018, *https://www.aksam.com.tr/kitap/ve-suriyeli-romancilar/haber-244141*.

Röportajlar

Saka, H., "Sabaha Kadar Yürüdük" İbtisâm Şâkûş ile Röportaj Yazısı, *Yeni Şafak,*7.10.2018.

Semir Atiyye, "el-Hıvâru mea'l-edîbe İbtisâm Şâkûş", Bernâmecu şehdi'l-hurûf fî halkati'l-bernâmeci's-sekâfîyyi'l-izâ'î alâ izâ'ati, *Misk FM*, İstanbul: es-Sâatu's-sâmine leylen, 07.12.2018.

Şimşek, S., *"İbtisam Şâkûş ile Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri Üzerine Röportaj"*, Fatih, İstanbul, Röportaj saati ve tarihi:14.00-17.00, 03.12.2018.